

”Gammelt og Nytt”

Nr.2 2009

Medlemsblad for Båtsfjord Historie og Museumslag

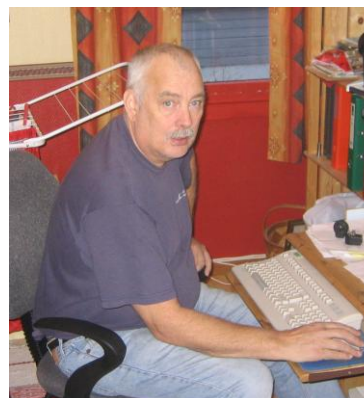
Skoleklasse på museums besøk.

Den ene gruppen med lærerinne Nina Kristiansen

Den 12. mai var 5 klasse fra Båtsfjord skole på museums besøk. Klassen var delt i to grupper. De syntes at det var mye spennende ting fra gamle dager på museet. Som en av elevene sa det ”deven det var mye kult før i tiden”.

Lederen har ordet.

Sommeren skal være her i alle fall etter kalenderen og rein og pinseria skal være unnagjort, så nu håper vi att været skal bli bedre og varmen kommer snart. I vår har det hvert liten aktivitet i laget, bortsett fra de som har holt på med Båtsfjord kalenderen 2010. Kalenderen er nu kommet fra trykkeriet og er klar for salg. Den for du kjøpt på Biblioteket, Velferdstua, Sommerkafen i Syltefjord og museet. I år koster den kr. 100,00.

Da ikke alle har betalt medlemskontigenten, vil de få ny giro med dette nr. av ”Gammel og Nytt”. Og så har vi noen som har betalt medlemskontingenten, men ikke skrevet navnet sitt på giroen. De som mener de har betalt og får giro, må ta kontakt med undertegnede på mobil nr. 917 75 292.

Fra 1. juli vil museet hver åpen hver onsdag fra klokken 12.00 til 14.00. og hver dag i uke 31.(Båtsfjord i Fest). Ellers kan besøkende ta kontakt med undertegnede på mobil 91.77.52.92 for omvisning.

Jeg vil ønske dere alle enn riktig **God sommer**.

Alex

Det som er viktigst for mødre er at de får barn, hvis ikke må de være alenemødre hele livet.

Storm i Syltefjord. To båter knust.

I Syltefjord forliste Olav Stafnes sin motorbåt. Motoren ble berget men båten ble totalvrak. Stafnes er hjemmehørende i Hammingberg, men drev fiske for Syltefjord.

I Indre Syltefjord forliste Nils Nilsens motorbåt og ble vrak. Motoren ble berget.

Finnmarken 1. jan. 1927

VALDEMAR ANDREASSEN –

83-åring i Båtsfjord som har ”sliti hund” på havet i en liten firroring.

En veteran som virkelig har kjent fiskarlivet på kroppen

Vi finner ikke mange av dem i dag – av dem som har ”sliti hund” på havet i en liten firroring og virkelig kjent fiskarlivet på kroppen. Men de finnes. Vi traff en av dem i Båtsfjord for en tid tilbake – den 83 år gamle Valdemar Andreassen.

I 1894 – en uke før julaften – kjente Valdemar fiskelukt for første gang. Det var da han kom til verden i ei lita fiskarstue i Hamningberg. Og i Hamningberg ble han til han i 1950, 56 år gammel, flyttet til Båtsfjord.

-Hamningberg var et åpent og pent lite fiskevær. I begynnelsen av dette århundret var stedet, med sine 3-400 innbyggere, faktisk over fire ganger større enn Båtsfjord. Jeg var fisker, men likte meg egentlig aldri i Hamningberg. Det får de dårlige havneforholdene ta skylda for, sier Valdemar.

Vi forstår ham så godt. Til sine tider kunne det nemlig være umenneskelig hardt å være fisker fra dette stedet. Havneforholdene var så dårlige at fiskerne ikke fikk assurere båtene sine i noe forsikringsselskap. Selskapene tok ikke så store sjanser på den tiden. Når vi så senere i samtalen med Valdemar får vite at han mistet i alt fire båter på havna i Hamningberg, ja, så forstår vi så inderlig godt at han til slutt flyttet fra stedet. Det var politikerne som sviktet stedet Hamningberg. Derfor ble resultatet fraflytting. Mange hevder dette i dag. Valdemar hadde vel trolig også blitt på stedet, om de hadde fått havna de ba om.

-Det var umulig å ta seg inn til Hamningberg i dårlig vær og i mørket. Hadde vi lagt oss i fortøyningene og uværet brøt løs, så kunne vi være ganske sikre på at enten ville båtene bli brudt i stykker, eller kjettingen ville ryke av, sier Valdemar.

Det er vanskelig å forestille seg hvilken kamp fiskerne i Hamningberg hadde for å prøve og berge båtene sine når uværet satte inn. Menneskeliv gikk også tapt i denne kampen. Tap av båter som ikke var assurert var et sviende tap, som det naturligvis tok lang tid å komme over.

Med sine fem fiskebruk, skole og forretninger var Hamningberg et livskraftig samfunn på den tiden. Når været tillot det, ble all fisken levert der, ellers ble turen lagt til Vardø eller Båtsfjord.

Aktiv i Fiskarlaget

Valdemar har hele tiden vært aktiv i Fiskarlaget. Således var han formann i laget i Hamningberg i hele 21 år – fra 1922 til 1943.

-I alle disse årene var det havnekravet vi sloss for. Men dessverre til ingen nytte. Ikke engang ei innseilingsløkt klarte vi å få. Hamningbergfiskerne måtte klare seg med løkta for seilingsleia når de skulle finne veien hjem i mørket, forteller Valdemar, og den dag i dag er han en smule indignert over at de sloss så mye til ingen nytte. Han fortsatte fiskarlagsarbeidet også etter at han flyttet til Båtsfjord. Mange mener at han skal ha mye av æren for at stedet fikk Fiskernes Velferdshus og at Slipen ble anlagt.

Pomortida – god tid for fiskerne

Valdemar husker tilbake på Pomortida med glede.

-Det var en god tid for oss fiskere i Øst-Finnmark, sier han.

-I Hamningberg lå det for eksempel jamt over tre skonnerter godt fortøyd på havna. Vi leverte kveite og annen fisk og fikk mel, gryn og ved i betaling. Det ble for det meste bytting, selv om det ble operert med kilopriser. Den beste betalinga vi oppnådde var 10-15 øre pr. kilo. Vi visste imidlertid aldri hva vi egentlig fikk for kiloen – om det var 3 øre eller 15 øre. Vi fikk bare mel, gryn og ved, og det var jo ingen av oss som hadde noen oversikt over prisene på disse sjeldne vareslagene.

Dro lina direkte i skøyta

I begynnelsen av dette århundre var det vanlig at ei fiskeskøyte hadde 4-5 doryer (robåter). Disse doryene tok hver fem stamper line, som ble satt fra disse småbåtene. Senere ble lina dratt om bord i doryene, slik at disse måtte gå til skøyta med fangsten. På en måte virket skøyta som et moderskip. Fiskerne var imidlertid myke plaget med denne formen for linefiske. Spesielt ille var det i dårlig vær, når både doryer og mannskap holdt på å gå med. Valdemar er derfor noe stolt når han beretter om vinterfisket i 1911, da han var med på den båten som var først ute med å prøve å dra lina direkte om bord i skøyta.

-Det var under et uvær, da vi nesten hadde mistet dory og mannskap at jeg bestemte meg for at dette ville jeg ikke være med på lenger. Jeg ga skipperen

beskjed om at jeg ville i land. Han overtalte meg imidlertid til å bli om bord. Vi skulle undersøke om det ikke lot seg gjøre å dra lina direkte om bord i skøyta. Vi fant snart ut at det lot seg gjøre å montere et handspill med to store sveiver, for å dra lina direkte opp i skøyta. Eksperimentet var vellykket. Det hører for øvrig med til historien at jeg, etter et halvt år med denne form for linefiske, kom hjem med 200 kroner i lomma. Det var mye penger den gang, sier Valdemar.

Og pengene ble godt anvendt. Bare 17 år gammel kunne Valdemar gå til innkjøp av sin første fiskebåt. Det var en firroring som kostet ham den nette sum av 150 kroner. Riktignok var den brukt, men hvem brydde seg om det? Han var 17 år og kunne begynne å ro fiske for seg selv – ja han fikk til og med en mann med seg om bord i ”snøseileren”, som denne båttypen ble kalt. Det har blitt mange båter etter denne, en rekke småbåter med årer og seil, og fire motorbåter inntil han måtte slutte å ro fiske i slutten av 1942. Det ble en brå og ublid slutt Valdemar fikk på et aktivt fiskarliv, da han senhøstes dette året lå og fisket på ”Stålkolla” utenfor Hamningberg. En mine fulgte med da han og mannskapet skulle dra lina ombord. De to andre om bord kom fra det uten nevneverdige skader, men Valdemar fikk så store skader i hofta, at det var siste gang han var ute på fiske. Siden da har han slitt med denne skaden – uten engang å ha fått uføretrygd.

-Men så brydde jeg meg da ikke så mye om å mase om det heller, sier Valdemar.

Kontakten med fiskarlivet ville han imidlertid ikke miste, selv om han måtte gå ut av båten. Således kunne man finne ham i bua, som landmann, helt til han var 72. Folk i Båtsfjord som på den tiden hadde vanskeligheter med nattesøvnen, ville ha kunnet se Valdemar og hans kone når de ved 3-4-tiden om morgenen var på vei til kaia.

Valdemar rister på hodet når vi ber om en kommentar til utviklinga i fiskeriene.

-Det har vært en rasende utvikling både når det gjelder båter og bruk. Ta for eksempel juksafisket. I min tid hadde vi en angel pr. mann – i dag har man 10-15 angler på juksa. Ikke nok med det, men helautomatiske juksamaskiner gjør arbeidet. Det eneste juksafiskeren i dag har å gjøre, er å vente på at fisken skal komme til båtrekka.

-Kæm skulle trudd nokka slikt for 60-70 år si'a, sier 83-åringen og rister på hodet igjen.

Fiskeri-nytt 1977

Frelsesarmeen på museum i Båtsfjord Et lite stykke arméhistorie

Tekst : Emil Skartveit

I et hjørne av Båtsfjord museum som nylig ble åpnet, finner du mange minner fra Frelsesarmeens arbeid i fiskeværet. Et ivrig historielag med Alex Bolle i spissen, står for driften av det lille museet som har samlet sammen deler av stedets nære historie. Og sammen med butikkavdeling, kjøkkenavdeling og fiskerirom har Frelsesarmeen altså fått sitt eget område. Sammen med undertegnede ble korpslederen i Vadsø og Vardø, major Pål Thomas Berg som også har utpostansvar for Båtsfjord og Berlevåg, hjertelig invitert inn til en omvisning.

I tretti år, fra 1941 til 1971, arbeidet Frelsesarmeen i fiskeværet Båtsfjord på Finnmarkskysten. Mens Frelsesarmeen etablerte seg i Hammerfest, Honningsvåg, Vardø og Vadsø på slutten av 1800 – tallet, og i Berlevåg og Kirkenes på begynnelsen av 1900 – tallet, skulle det altså ikke bli etablert arbeid i Båtsfjord før enn i begynnelsen av 2. verdenskrig.

Årsaken til at det ble startet skyldes noen frelsessoldater og slumsøstre fra Vardø som ble evakuert dit på grunn av krigen. Den første lederen av arbeidet er kaptein Karstein Ellingsen. Han var ansvarlig fra juli 1941 til juli 1944. Men korpset ble ikke registrert som en selvstendig enhet før 1946, da med kaptein Olaf Haug som korpsleder. Båtsfjord slapp for øvrig heldig fra krigen. Stedet var et av de få langs kysten som ikke ble brent. Bare kaianlegget ble ødelagt, slik at ikke russerne skulle kunne legge til.

Arbeidet utviklet seg raskt. I en rapport i Krigsropet september 1949 skriver signaturen H.D. fra et besøk av landsleder og kommandør Simpson: «...Vårt korps her er bare tre år gammelt, men det er allerede reist et prektig Armé-lokale, og korpset har praktisk talt alle grupper i sving, og seniorkorpset har blant annet et livskraftig hjemforbund.

En 5-års gammelgutt hadde druknet uken før vi kom til stedet. Ett av kjellerrommene i Armeens hus blir ofte benyttet til gravkapell, og her ble gutten lagt til kisten kom fra Tromsø. Noe av det første kommandørens var med om i Båtsfjord, var å følge med det lille sørgetoget av guttens slekt og venner som dro utover til kirkegården...

Mer enn femteparten av stedets innbyggere fylte Frelsearmeens lokale til velkomstmøtet om kvelden. Speidergutter, speiderpiker og solstråler var møtt fram for å hilse sine øverste sjef og overrekke en blomsterhilsen...»

I den siste rapporten til Krigsropet (1967) fra arbeidet i Båtsfjord står det: «Søndag 2. april var det en stor dag for frelsesfolket i Båtsfjord. Vi hadde da gleden av å innvie to ungdommer, Margaret Jodaa og Synøve Kjeldsen, til frelsessoldater.»

Og rapporten avsluttes med ordene: «Vi har tro for store seire i framtidsdager.»

Så mange flere seire skulle det nok ikke bli. I 1971 er det feltsersjant Olav Sønvisen som etter to års ansvar får ansvaret med å låse lokalets dører for siste gang. I dag er det registrert en frelsessoldat i fiskevær: Kaspara Adriansen.

Den personen folket i Båtsfjord først og fremst forbinder med Frelsesarmeen, er Rosa Timme. Hun var leder for korpset fra 1947 til 1949 sammen med Ruth Ninnive som assistent, men bosatte seg på stedet etterpå og var korpsets drivende kraft fram til hun flyttet til Melbu, sent på sekstitallet.

Det er en ivrig Alex Bolle som viser oss rundt på det lille museet. Her er det mange «armé-klenodier» fra gamle dager. Krona som du finner i et hvert korpslokale verden rundt, er selvfølgelig midtpunktet. Men her er også gamle ”ruller”, medlemslister over deltagere i speider- og søndagsskole. Her er speidereffekter, speiderdrakt og det norske flagget. Her er den gamle vedovnen fra lokalet og serviset med logo som ble brukt under festene. Her er bilder fra ulike fester og treff. Og her er den gamle samaritanbøssa og «fødselsdagbørsa».

Museumsbestyrer Bolle kan fortelle at da museet ble åpnet, stod folk i kø for å lese de gamle rullene. De var spent på hvem som hadde vært med og hvor mange stjerner de hadde fått for sitt søndagsskoleframmøte. Selv har han ikke funnet sitt eget navn i noen av rullene.

«Se, mamma har gått på søndagsskolen!» var en av kommentarene. En annen kunne fortelle at de ble sendt på Frelsesarmeen for at foreldrene skulle få litt ro.

Loddsalg og fester har gjennom årene vært et kjennetegn ved mange av Frelsearmeens sammenkomster. Slik også i Båtsfjord. Da var disse papirstrimlene med spennende trekkningsnumre på, eller «årene» som de populært ble kalt, sentrale. Major Pål Thomas Berg hadde på lageret til

Frelsesarmeen i Vardø funnet de gamle «årene» som ble brukt i Båtsfjord og benyttet anledningen til å overrekke disse til museet.

Museet i Båtsfjord er interessert i bilder fra Frelsearmeens arbeid på stedet. Skulle noen av Krigsropets lesere være i besittelse av slike, er det bare å ta kontakt.

Frelsesarmeens tid i Båtsfjord som en selvstendig enhet, er forbi. Men fortsatt er det slik at nye muligheter og utfordringer dukker opp. Nettopp en slik mulighet var det som gav Frelsesarmeen.

Krigsropet nr. 17 2009

Gråt ikke, elskede, sa sjømannen, jeg har en kjæreste i hver havn.

Fiskerne foran hungersnød.

Som alle vet har det vært to uår etter hverandre i Finnmark og det siste verre enn det første. I fjor tjente de enkelte såpass at de kunne klare seg noenlunde, men i år er det slik at sult og nød allerede har meld seg fra høstens begynnelse, da fiske kun har gitt underskudd. Og da givet at leveforholdene også blir beregnet deretter. Hvordan denne sultende uhygge vil utarte seg utover høsten og vinteren, og vilken utslag den vil gi er ikke godt å vite.

Finnmarken Syltefjord i oktober 1928 Carl Kitdal

Gamle jomfruer vet ikke helt hvordan menn skal brukes.

Fra Makkaur – Frekt tyveri.

En mann fra Makkaur er blitt frastjålet en hel del brygg, hvorav der fremstilles ” Svensk Dronnings øl” Da dette øl er en ettertraktet vare, og dertil både sund og nærende drikk, så vil man forstå at den bestålet lider et følelig tap og av den grunn geråder i et raseri, og ønsker tyveknektene all landsens ulykke.

Vardø Tidende 13. okt. 1927

Trist forlis.

Fra Makkaur meldes det til vårt blad at den i flere dager savnede båt nu ansees forlist. Vaktskipene og andre har nu uten resultat søkt efter den og der er ikke fra noe sted i distriktet kommet melding om at man har sett noget til den. Høvedsmannen va Aksel Haugsnes, Makkaur og han etterlater seg hustru og 6 barn. De øvrige ombordværende, Jentoft Karlsen, Makkaur og Wilhelm Karlsen, Berlevåg var begge ugift.

Vardø Tiden 9. desember 1930.

Havet kaller på sine ofre.

Den store kirkegård der ute som rummer de hundreder og de tusener av farer. Det er det lunefulle havet.. Når det reiser seg med sin velde og sin herskende kongemakt og gjør krav på sine ofre, som det dessverre så alfor ofte gjør, da tar det uten videre skånselsløst og ubarmhjertig siott bytte og gjemmer det trygt og sikker i sin kongelige hav, plantet av tang og siv. Såles ble også Aksel Haugsnes fra Makkaur med sine kamerater bytte for havet og bortgjemt i denne grusomme, hvor deres kranser kun ble bundet av dens usle roser, vann, tang og siv.

Deres bortgang vakte sorg og skuffelse blant deres efterlatte og bland utenforstående. Alle står sørgende tilbake, med tanken på den fryktelige hendelse der brakte tap av venner og kjære, som aldrig mer vil vende tilbake får å innta sine plasser i sine hjem hos sine kjære, og i vennekretsen hvor de savnes.

Aksel Haugsnes var en ganske ung mann . Hans fødested var Bø i Vesterålenhvor han har sine gjenlevende foreldre som sikker rammes tungt av det harde slag. Får 8 år siden flyttet han til Makkaur hvor han giftet seg og etterlater seg nu hustru med seks uforsørgende barn. Hans to kamerater, den eneJentoft Karlsen fra Makkaur som nu etterlater seg sin gamle mor og sin søskenflokk. Han var en kjekk ungdom i sine blomstringsår. Han var morens eneste håp, hennes fremtidlige lykke og sjanse var forbundet med han. Den annen William Karelsen var fra Honnigsvåg, men hans forhold for øvrig var ukjendt.

Vardø Tiden desember 1930.

Desember – ulykke for Makkaur.

Likrester funnet i fjæren.

Til ”V.T.” meldes fra Makkaur at man torsdag 19. ds. i fjæren øst for furet fant likrester og tøy fra de ved motorbåtulykken i desember omkomne fisker Aksel Haugsnes , Jentoft Karlsen og William Karlsen.

Vardø Tiden 24. mars 1931

Til de etterlatte.

Som det vil erindres omkom Aksel Hauksnes i en storm utenfor sitt hjem på Makkaur innunder jul. Hans hustru sitter tilbake med 6 ukonformerte barn. Og jeg har brakt i erfaring at det som tenkelig kan være, er meget trangt for dem. Det vil være godt om noen kunne huske på dem i denne tiden ” Vardø tiden ” har elskverdig lovet å legge ut liste.

Olav Stange.

Vi legger gjerne ut liste i dette tilfelle.

Allerede for en ukes tid siden mottok vi henvendelse fra annet hold i Syltefjord angående samme sak.

Vedkommende skriver bl.a. Enken sitter igjen med 6 uforsørgede barn fra 1 til 13 år. Dessuten er hun sykkelig, Ja delvis meget syk også. Her vil være noget for barmhjertlige mennesker som har råd til å ofre noget.

Hvis hun ikke mot forventning skulle få noget av frivillig vei blir hun nødt til å ty til forsorgesvesenet. Dette blir vistnok den tyngste vei hun har gått, før vil hun nok sulte nokså lenge hvis jeg kjenner henne rett.

Red.

Vardø Tidende 23 jan. 1931.

Faren min sier at moren min er bevisstløs når hun kjøper klær.

*Min kjære mann, vor far
og svigersønn*

*Aksel Thoresen Haugsnes
omkom på sjøen den 1 ste des*

34 år og 7 mndr. gammel.

*Bergliot Haugsnes
hustru.*

*Arnulf, Bjørg, Odd, Alf,
Nikolai, Kåre.*

Anna Nilsen, svigermor

Styre i BHML.

Styret i BHML består av Alex Bolle leder, Randi Sæther kasserer, Tove GJ. Pedersen sekretær, Bodil Persen og Gerd Karin Tobiasen styremedlemmer. Varamedlemmer er Wanja Karstensen og Torbjørn Tangen.

Det er ikke sikkert at de visste hvordan man ble gravid i gamle dager, derfor fikk de så mange barn.

Medlemmer.

Båtsfjord Historie og Museumslag har pr. i dag 45medlemmer, men ønsker oss flere. **Bli medlem du også!**

Medlemskontingenten for 2009 er kr. 200, -, alderspensjonister kr. 150 -. Som medlem vil du få tilsendt medlemsbladet ” *Gammelt og Nytt*”. Som kommer ut 4 ganger i året. Medlemskontingenten kan du sende til Båtsfjord Historie og Museumslag v/ Randi Sætre, Schirmersvei 7. 9990 Båtsfjord. Bankkontonr.:4930.12.92901

Det jeg elsker mest hos det motsatte kjønn, er at det er så motsatt.

Etterlysning!

Har du bilder eller ting som du vil gi til Museumet, ta gjerne kontakt, eller kom å besøk oss i Lensmannsgata 4. hver torsdag kl. 18.00.

Eller du har ei god historie eller avisutklipp som du vil dele med oss.

Jeg blir aldri lei av bestemor, men bestefar blir det.

Stoff til bladet

Har du stoff eller bilder som vi kan bruke i bladet, kan du sende det på mail til abolle@online.no eller til Alex Bolle Postboks 137, 9991 Båtsfjord. Alt stoff taes i mot med takk. Du kan også ta kontakt på mobil 91 77 52 92. Neste nr. vil komme ut i september. Stoff til bladet må sendes innen 1. september 2009.